

Krever eget kvinnefengsel på Vestlandet

Kun fem prosent av innsatte i norske fengsler er kvinner, og gruppen blir kategorisert som ekstra sårbar fordi dagens soningstilbud for kvinner er diskriminerende. Det at kvinner utgjør en minoritet i norske fengsler rettferdiggjør ikke den diskriminerende praksisen. Det har blitt ropt varsku om dårlige soningsforhold i mange år, blant andre av Sivilombudsmannen, Likestillingsombudet og Juridisk rådgivning for kvinner.

Rapporten «Lengst inne i fengselet – Kvinnelige innsatte med behov for helsehjelp» gjennomført av Institutt for kriminologi og rettssosiologi på oppdrag av Likestillings- og diskrimineringsombudet ble offentliggjort i juli 2021, og kommer med nedslående funn. Rapporten viser blant annet at kvinnelige innsatte er preget av dårligere psykisk helse enn innsatte menn, og at de generelt er sykere. Den viser også at psykisk syke blir kasteballer mellom fengselet og psykiatrien i mangel av tilstrekkelige hjelpetilbud, og at mange fengsler mangler kvinnelige leger.

Siden 2015 har kriminalomsorgen, blant mange andre statlige virksomheter, blitt påført kutt grunnet ABE-reformen (avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen). Dårligere ressurser kombinert med manglende implementering av kunnskap om kvinnes forhold i fengsel gjør at vi i dag har soningsforhold for kvinner i Norge som er både sterkt diskriminerende, og bryter med internasjonale konvensjoner (f.eks. FNs Mandela-regler som vektlegger at kvinner og menn skal sone adskilt, eller Bangkok-reglene som retter særlig oppmerksomhet mot kvinners behov i fengsel). Reglene sier blant annet at kvinner skal sone nær hjemmet sitt (nærhetsprinsippet), de skal ha rett til kartlegging og oppfølging av medisinske behov, og behov som følger av rusavhengighet eller tidligere erfaringer med vold og seksuelle overgrep. Kvinner skal videre ha rett til kvinnelig lege, og all behandling og rehabilitering skal være kjønns sensitiv.

Nedleggelsen av Bergen fengsel avdeling Osterøy fører til at den eneste muligheten for kvinner til åpen soning i vår region forsvinner. LOs familie- og likestillingspolitiske utvalg, LO Stat, Norsk fengsel- og friomsorgsforbund, FO Hordaland og prosjekt Aurora mener dette kan føre til dårligere rehabilitering, og manglende likestilling blant menn og kvinner som soner.

Sivilombudsmannen har i en rapport fra 2016 kommet med sterk kritikk av kvinners soningsforhold i norske fengsler. Det begrensede antallet soningsplasser for kvinner har ført til verre soningsforhold for kvinner enn for menn. Kvinner må sone lengre borte fra egen familie. Det er av stor betydning for rehabiliteringen at den som soner klarer å opprettholde kontakt med både familie og nettverk. Kvinner som ønsker åpen soningsplass vil dermed bli flyttet bort fra sin potensielle arbeidsplass, studier, lokale NAV-kontor og idrettslag, når de ikke får sone lokalt. De som er i rusbehandling vil miste kontinuitet i behandlingen. Relasjonsbrudd gjør denne gruppen ekstra sårbar. I Norge må kriminalomsorgen foreta en avveining mellom det lovfestede nærhetsprinsippet og hensynet til at kvinner skal sone adskilt fra menn i rene kvinnefengsler, som er knappe.

I fengsler med samsoning får kvinner betydelig mindre luftemuligheter enn menn. Likestillings- og diskrimineringsombudet følger dette opp i rapporten "Innsatt og utsatt", og viser til rapporter fra 1989 om mangelfulle soningstilbud for kvinner, og påpeker at forholdene forblir uforandret.

I enkelte fengsler opplever kvinnene i større grad isolasjon bare fordi de er kvinner. Når det er ressursmangel prioriteres sikkerheten, som betyr innelåsning. Psykisk syke plasseres på isolasjonsceller, eller blir kasteballer mellom fengslet og psykiatrien i mangel av et tilstrekkelig hjelpetilbud.

Kvinnelige innsatte har færre tilbud om rusmestring enn menn, til tross for kunnskap om kvinners høye rusbelastning. Kvinner rammes av utbredt selvskading og voldelige reaksjoner. Sivilombudsmann har også pekt på en økning av kvinnelige innsatte med psykiske lidelser, og at de har et udekket behov for helsehjelp. Ombudet har tidligere lagt vekt på at det har vært klare kjønnsforskjeller i tilbudet som eksisterer for de sykeste innsatte i norske fengsler.

Internasjonale konvensjoner sier at kvinner ikke skal sone med menn. Vi mener at det heretter må bygges et eget kvinnefengsel i vår region som sikrer kvinner et tilbud som gir tilrettelagt soning enten det gjelder varetekt, eller soning under dom med både høyt og lavt sikkerhetsnivå.

Vestland SV mener at det må etableres et fengsel tilrettelagt for kvinner i Vestland fylke, og videre at det må arbeides med å:

Gjennomgå organiseringen av kriminalomsorgen hvor man tar hensyn til kjønnsespesifikke utfordringer og sikrer en organisering som gjør at kvinner ikke er utsatt for trakassering og overgrep, det vil si sørge for at kvinner og menn holdes adskilt.

Bedre rettsikkerheten til de innsatte som blir utsatt for isolasjon, strengere lovgang til hjemlet isolasjon i fengsel, og et lovverk i tråd med de internasjonale menneskerettslige forpliktelser.